

Yazarlar

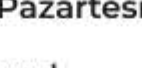
Günün Köşe Yazıları Spor Konuk Yaşam Tüm Yazarlar

Yazarlar [Bilsey Kuruç](#) [Yüzüncü yılda düşünmek, öğrenmek, öğrenmemek](#)

Bilsey Kuruç

Son Yazısı / Tüm Yazıları

Yüzüncü yılda düşünmek, öğrenmek, öğrenmemek

03 Ekim 2022 Pazartesi

Cumhuriyet, 13 milyonluk köylüler ülkesinde kuruldu. Doğuşundaki moral haklılığı sürekli besleyecek bir ilerleme refleksiyle yol haritasını çizdi. İnsanın zamanın akışında yepyeni bir yolculuğa çıkabilmesi için. Yolculuk "bütünlük" taşımalıydı. Diyalektikle işleyecek bir kurgu diyebiliriz. Bir devlet-toplum diyalektiğinin hareketi yolculuğun merkezinde olacaktı.

BÜTÜNLÜK VE DİYALEKTİK

Önce devleti kurdu. 20. yüzyılın hukuk normlarını, uygarlık ölçütlerini, okuryazarlığını, kurumlarını benimsedi, yerleştirdi. Üretim güçlerini yerinden oynattı. Demiryollarını yaptı. Sanayi getirdi. 1930'ların sonunda bir 'bütünlük' devlet ve ekonomi kurma kapasitesine erişti. Beğenirsiniz, beğenmezsiniz. Büyük atılımdı. Devleti kuran adım toplumda hareket yaratmalıydı ki toplum kendini aşsın ve devleti yeniden düzenleyecek bir "momentum"a erişilsin.

Kapitalizmin sanayi yapılarına oturmuş kentli toplumunda böyle bir devlet-toplum diyalektiği 'yeni zamanlar'a erişmenin dinamizmini yaratmaktaydı. Ancak, basit köylülüğün yüzlerce yıllık ağırlığını taşıyan ülkede bu dinamik hareketi yaratmak kolay iş değildi.

KIRSALDA DEMOKRATİK DEVRİM

O özel koşullarda kırsalın varlığı ilk ve büyük gerçektir. Kendini aşma hamlesi de kırsalda olacaktır. Kentlerin küçüklüğü topluma kaldıraç olmaya yetecek gücü yaratamaz. Hamle 1940'ın "Enstitü"sü ile başlıyor. Bunu köyde okuma-yazma seferberliği saymak küçümsemektir. "Enstitü" köylü öğretmenin kılavuzluğunda orada üretim ilişkilerini kökten değiştirecektir. Hedef odur. 1945'in toprak yasası ise topraksıza toprak vermekten ibaret değildir. Bizans'tan beri yerleşmiş mülkiyet rejimine son verip orada üretim güçlerinin kılavuzunu, yepyeni bir bağımsız çiftçi mülkiyetini esas kılmaktır. Öğretmen ile çiftçinin tarihi görevi, birlikte kırsalın eskimiş rejimini hallaç pamuğu gibi atmaktır. Zamanı gelmişti.

Olmadı. Kırsalın Bizans/Osmanlı rejimi varisi toprak ağası ile tüccar bir güç bloku idi. Yeni filizlenen sermaye de arkalarında durdu. O ileri hareketi kestiler. Kırsalın insanı tarihi haklarını öğrenemedi. Yeni bir köy ve topraktan devlete doğru başlayacak hareket doğmadan söndü. (Bunları daha önce yazdım.)

Söndü. Çünkü o güç bloku köylülük üzerindeki "mutlak vesayet"inin ağırlığını koydu. Vesayetin aslı sınıfsaldır. 1940'ların hamlesi ve sonucu bunu belgeleyen örnektir. Bu bir. İkincisi, ileri hareketi durduran "blok" artık karşıdevrimin tohumlarını taşıyor. İstemeksizin mi? Hayır. Çünkü hedefi bellemiştir: Cumhuriyet'i eriştiği noktada dondurmamak, ileri hareketini kesmek. Şunu görmeliyiz: İleri hareketin "demokratik devrim" taşıdığını, bunun ne demek olacağını karşıdevrimciler Cumhuriyetçilerin çoğunluğuna göre daha iyi kavramışlardır. Bu kavrayış farkı o günden bugüne kapanmamış görünüyor!

Sivas demiryolunun 1930'taki açılışından bir fotoğraf. Tabelada "İzmir-Lozan-Sivas... ve daima ileri" yazıyor.

TOPLUMDA DEMOKRATİK DEVRİM

1945-60'ı anlatmalıyım. Sonra 1961 Anayasası geldi. (İlham kaynağı CHP'nin "İlk Hedefler Beyannamesi"dir: 1959) Anayasa, Prof. Fazıl Sağlam'ın deyişiyle "Çağın ilerisinde bir anlayışı yansıtıyordu". 1960'ların toplumu artık 1940'larındaki değildir. Fabrika çağına ayak basılmıştır. İşçi sınıfı sahneye çıkıyor. Yeni bir dille konuşuyor. Cumhuriyetçiler bu dili anlamaya, işçiler de onları anlamaya başlıyorlar.

Anayasa, devleti 20. yüzyılın kurumlarına, normlarına yerleştiriyor. Bünyesinde işlemlik kazanan denetim ve hesap verme kuralları getiriyor. Devleti, öncelikle toplumun gereksinimlerini karşılamaya hazırlıyor. Toplumun da yaşam, çalışma, düşünce, gelişme haklarını, örgütlenme kapasitesini uygarlık ölçülerine yükseltiyor. Kısaca, topluma devlette ileri doğru bir diyalektik ilişkiyi başlatma, başarma yolu açıyor. Üretim güçlerini ve ilişkilerini birlikte geliştirecek şekilde Cumhuriyetin tarihi akışı canlanıyor.

Ama unutmayalım, Avrupa toplumu haklar mücadelesini son 200 küsur yılda yaşayarak öğrenmişti. Maya zaman içinde tutmuştu. Bize ise tarih (sonradan anlaşılacak) sadece 20 yıl vermiş oluyor! 1960-80. O 20 yılda görüldü ki 1940'ların "blok"u sınıfsal eksan olarak, sermaye ile haşır neşir olmuştur. Sermaye birikim ve bir iddia kazanmış ve 1961 Anayasası'nı sevmemiştir. Sürpriz miydi? Hayır. 20. yüzyılın giysisi sermayeye bol geldi. Sözcüleri hep onun bedenine ve bakışına uygun, dar bir anayasa arayışını yönettiler. O zamanki iş bitirici sözcüsü sayılabilecek general, "Subaylar halk içinde yaşadıkça halk gibi düşünüyor. Lojmana almak lazım!" dedikten sonra niyet anlaşıldı. Diyalektik koparılacaktır!

ÖNCE VE SONRA KARŞIDEVRİM

1980 ile sahne artık karşıdevrimin aktif rolü için açılıyor. Yeniden anlatmaya gerek yok. En kuvvetli darbe toplumun kendini aşmasında öncü olan gençlik, işçi sınıfı ve bilim çevrelerine vurulacaktır. Özünde şu var: 1961'den başlayan hareket, mülkiyet sahibi değil emek sahibi olanların örgütlenerek topluma ait kararları etkileme, belirleme gücü kazanmasıyla büyüyordu. Buna son verilmştir. Devlete el konularak toplum "sessiz"e alınacaktır. Toplumun sesinden yoksun devlet dönemine geçiliyor. 1960-80'in haklar dünyasına geri dönülemez. "Demokratik devrim" bitmiştir. Diyalektik ters çevrilecektir ki bu rol yeni siyasetindir. (Buna elbette "demokrasiye dönüş" denilecektir!)

'DÖLAR YAĞMURU'

1980-2000 siyasette parçalanmış bir dönemdi. Toplum gözünde siyaset anlaşılmasız bir şey oldu. İki nokta dikkat çekicidir: Biri, devlet ve toplum aşamaları, doğum sancıları sıklaşan kapitalizme teslim edilecektir. İkincisi, bu bir "geçiş dönemi"dir. Kapitalizme teslimle birlikte ve iç içe "karşıdevrim zamanı"na geçiliyor. Karşıdevrim bunu iyi kavramıştır. Sınıfsal vesayetin tarihi ikramına şükran duyuyor! Cumhuriyetçilerin çoğunluğu kavramamıştır.

1980'i yapanların (sınıfsal vesayetin "ikinci türevi" diyebiliriz!) ileriye görme yeteneği ne kadardı? Yok gibi. Ama toplumu "sessiz"e alarak karşıdevrimin yolunu açtılar. Sonra, onları izleyerek gelenler ise "karşıdevrim zamanı"ni dört gözle bekliyorlardı.

1990'larda dünyada kapitalizmin yeni senaryosu başlıyor. Sermaye "küre"yi dolaşarak kendi mülkiyetine tapulayacaktır. Bununla iç içe, dünya parasının ("dolar") sahibi ağa devlet de "küre"yi yönetebilmenin yeni tasarımlarına, uygulamasına geçiyor. "Küre"de siyaset artık sermayenin pratiğine uyumlu olacak, her yerde yeniden düzenlenecektir. Öyle oldu. Sermayenin akını ile siyasetin uyumu bir büyük "dolar yağmuru" ile "kuvveden fiile" çıkmaya başladı. Daha önce böyle şey olmamıştı. Türkiye, sermaye sınıfı ve karşıdevrimin en yakın siyaset ekipleriyle en önde koştu. Ekonomi dünya sermayesinin yeni müşterisi olacak, gitgide artacak borçlanma ve ithalatta buna göre yeniden kurulacak, yeni siyaset bu esasla serpilip topluma kendini kabul ettirecekti. Dolar artık iş görebilmek için bizim ana paramız sayılacaktı. Siyaset topluluğu "kabalı!" dedi. ("Efendim, dünya değişti! Eski kafalılığı artık bırakmak lazım!") Karşıdevrim de ilk "meşruiyet" adınına kavuştu.

Karşıdevrim sınıfsal ittifaklarla perçinlenip yürümüştür. 1940'larda, merkezde ağa-tüccar ittifakı. 1980'de, yeşil ışık yakan sermaye ile yüksek komuta kademesi ve dış destek ittifakı. 2000'den sonra, eylemler yürüyüş aşamasında ise dolar yağmuru altında dış ve yeni katmanlarla genişleyen iç sermayenin çekincesiz destekli ittifakı. Karşıdevrimin ittifakları Cumhuriyetin "daima ileri" şiarında ifade bulan diyalektiği durdurmaya, geriletme görev bilerek, buna göre kâh zeri kâh ileri gerisini zamanın varlığını sürdürmüştür. Sonunda, dünya kapitalizmi ona aktif görev zamanının geldiğini de gösteriyor.

VERİLENE RAZI OLMAK

Toplum boş mu bırakılacak? Hiç olur mu? Tüm makinelerin ustası bir dostum dengesi altüst olan kişiler ve haller için, "Sentre'sinden çıkmış" der. 1980'in karşıdevrimi toplumu "sessiz"e almıştı. Hep o "sessiz"de tutulabilir mi? Kapitalizmin son 20 küsur yıllık dünya ve Türkiye tablosunda siyaset o bilgiyi veriyor, okuyabiliyoruz: Toplum, makinelerin aksine, "sentre"sinden çıkarılarak yönetilmelidir. Pozitif enerjisi boşaltılmalıdır. 1980'de zorla gelip yerleşen sınıfsal vesayet şimdi ayrı bir beceri istiyor! Toplumsal hak ve sorumluluk bilinci demek olan "sentre"ye bir daha yerleşmemelidir. Toplum verilene 'razı' olmalıdır. Ve öyle oldu.

2023

2023'te nereye geldik? Karşıdevrim aldığı tüm maddi, manevi destekle kendine bir "bütün" oluşturabilirdi mi? Hayır! Cumhuriyete hasar vererek yarattığı çelişkileri çözemiyor. Bir "bütün"e varamıyor. Çelişkiler sıklaşan krizler üretiyor. Sürekli. Bir kriz en az bir başkasını doğuruyor. Yapbozlar son 10 yılın tablosunun kaçınılmaz yöntemidir. (Uzun zamandır, aynı yıl içinde kaç adet "reform programı" yapıldığını aklıda tutabilir misiniz? Yapanlar bir hafta edilmemiş ünutuyorlar!) Yaşanan, bütünlükten uzak, tanımlar yapılamayan, adı konulamayan bir "ara model"dir. Cumhuriyet ile "neyin" arasında? Belirsiz ve çözümsüzdür.

1980'den sonraki 40 yılda nereye vardık? Cumhuriyetin diyalektiğini kesip tersine işletmenin sınırına. Bu sınırdaki, 100. yılda Cumhuriyet ile karşıdevrim karşı karşıya geliyor. Tam bu sınırdaki, Sermaye, Sermaye görmüştür. Ve metabolizmasını, yani sınıfsal vesayeti sürdürübilmenin arayışı içine giriyor.

Yineleyelim, karşıdevrim insanın gelişmesini ve içinde yaşadığı, 'devlet' denilen yapıyı geliştirmesini durdurmaya ve kabile saptırmaya çalışmış. 1789'dan bu yana bunu öğrenmiş, tarihin verdiği tüm moral haklılığı ile, 20. yüzyılda toplum olmanın tüm çelişkilerine ve çözümlerine hazır olma zorunluluğu ile kurulmuştu. "O kapasiteye sahibim çünkü bağırmda "demokratik devrim" çekirdeklerini taşıyorum" inancı ile de diyebiliriz. "İnsanın zamanın akışı içinde yolculuğu hep ileri doğru olmalıdır" diyordu da diyebiliriz. Şimdi, 100. yılda yeniden o diyalektiği aramaya, bulmaya ve onunla 21. yüzyıla adım atmaya yakın mıyız, uzak mı? Menkibeden ve hamasetten uzak durarak düşünmeye çalışalım. Çünkü 2023 başlamıştır ve bu yıl en önemli yıldır.

UYGULAMALAR	GALERİ	İlhan Selçuk'un Yazıları
E-Gazete	Video Haberler	21 Haziran 2010 tarihinde yitirdiğimiz Cumhuriyet Gazetesi Başyazarı İlhan Selçuk'un yazılarından seçmeleri okularımızla buluşturuyoruz. Bu köşede aydınlanmanın bilgesi Selçuk'un günümüze eşik tutan yazılarını bulabileceksiniz.
Cumhuriyet Kitapları	Foto Haberler	
Reklam	TV Rehberi - Yayın Akışı	
	1 Dolar Kaç TL?	
	1 Euro Kaç TL?	
	Gram Altın Kaç TL?	
	Çeyrek Altın Kaç TL?	
	Yarım Altın Kaç TL?	
	Tam Altın Kaç TL?	
	Ons Altın Kaç TL?	

BÖLÜMLER					
Astroloji	Bilim ve Teknoloji	Cumhuriyet'in Egesi	Çalışma Yaşamı	Çevre	Çizerler
Dünya	Eğitim	Ekonomi	Gezi	Kitap	Konser
Kültür-Sanat	Otomobil	Pazar Yazıları	Piyasalar	Sağlık	Sinema
Siyaset	Spor	Tiyatro	Türkiye	TV Rehberi - Yayın Akışı	Yaşam
Yazı Dizileri	Yerel Yönetimler				